

Toelichting

Dames en heren,

1. De bestuurskracht van de gemeenten

De bestuurskracht van de lokale besturen is de afgelopen jaren een relevant thema geworden door de groeiende reeks opdrachten die de gemeenten krijgen toegewezen en door de complexiteit van de samenleving waarin zij actief zijn. De gemeentebesturen moeten voldoende middelen, mensen en kennis in huis hebben om deze uitdagingen aan te gaan. Een belangrijk aspect van de bestuurskracht van de gemeenten is hun schaalgrootte en meer bepaald de omvang van de bevolking waarvoor ieder gemeentebestuur verantwoordelijk is.

Hoewel het debat over de bestuurskracht niet tot de schaalgrootte mag worden beperkt, is het inwoneraantal een belangrijke parameter om te onderzoeken in hoeverre de kleinere gemeenten in staat zijn om een doeltreffend lokaal beleid te voeren. Er moet gezocht worden naar een optimale schaal die een goede organisatie van de gemeentelijke dienstverlening mogelijk maakt en tot efficiëntiewinsten kan leiden op financieel vlak.

Een Belgische gemeente telt gemiddeld 18.737 inwoners. Zonder de tien grootste Belgische gemeenten is het gemiddelde 15.981 inwoners. In landen als Denemarken (om en bij de 56 duizend inwoners per gemeente) en Nederland (41 duizend inwoners per gemeente) ligt dat gemiddelde veel hoger. Daar hebben fusieoperaties tot een aantoonbare groei van de lokale bestuurskracht geleid. In landen als Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk ligt het gemiddelde inwoneraantal per gemeente lager, maar daar speelt het lokale niveau een minder belangrijke rol als in ons land.

2. De bevoegdheid inzake het samenvoeging van gemeenten

Het debat over de schaalgrootte van de gemeente situeert zich momenteel op het gewestelijke niveau, gezien de gewesten sinds de Vijfde Staatshervorming (2001) de bevoegdheid hebben inzake "het wijzigen of corrigeren van de grenzen van de provincies en van de gemeenten". Zowel het Gemeentedecreet (Vlaams Gewest) als de *Code de la démocratie locale et de la décentralisation* (Waals Gewest) bevatten reeds bepalingen omtrent het samenvoegen of splitsen van gemeenten. Vanuit de deelstaatregeringen werden reeds initiatieven genomen om gemeenten aan te moedigen tot vrijwillige fusies. Voorlopig hebben er sinds 2001 nog geen fusies plaatsgevonden.

Bij de Vijfde Staatshervorming werd overeengekomen dat de gewesten niet bevoegd zouden worden voor het wijzigen van de grenzen van de zes randgemeenten (Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel, Kraainem, Wezembeek-Oppem) en de taalgrensgemeenten Voeren en Komen-Waasten. Derhalve is hiervoor de federale wetgever bevoegd gebleven. Nochtans werd in de bijzondere wet vastgelegd dat indien de federale wetgever de grenzen van deze gemeenten zou wijzigen, dat dan het eensluidend advies van de betrokken gewestregering vereist was.

3. De problematiek van de randgemeenten

De zes Vlaamse randgemeenten rond Brussel zijn faciliteitengemeenten met een bijzondere plaats in onze institutionele geschiedenis en structuren. We brengen deze hier niet in herinnering. In onze wetgeving kennen deze gemeenten, die tot het Vlaamse Gewest en het Nederlands taalgebied behoren, een specifieke taalregeling en wordt er ook afgeweken op het vlak van de gemeentelijke instellingen, onder meer via de rechtstreekse verkiezing van de schepencolleges en de OCMW-raden. Deze regelingen vormen het geheel van garanties waar door de gewone wetgever niet van kan worden afgeweken.

De randgemeenten kregen hun wettelijk statuut bij het vastleggen van de taalgrens in 1962. Dit is voor de fusies van 1964, 1970-71, 1977 en 1983. In 1961 kende België nog 2663 gemeenten met gemiddeld 3451 inwoners per gemeente. De randgemeenten werden bij de diverse fusiegolven evenwel steeds ongemoeid gelaten. Hierdoor hebben niet alle randgemeenten een schaal die overeenstemt met het gangbare gemiddelde.

Het inwonertal van de zes randgemeenten is momenteel als volgt:

Drogenbos	5.013
Linkebeek	4.787
Sint-Genesius-Rode	17.934
Wemmel	15.341
Kraainem	13.585
Wezembeek-Oppem	13.830
Totaal	70.490

Een aantal randgemeenten hebben een inwoneraantal dat sterk onder het gemiddelde ligt en waar er zich dus vragen kunnen worden gesteld bij de bestuurskracht van deze gemeenten. Het gaat hier immers niet om een landelijk gebied, waarbij een lager inwoneraantal over een groot oppervlakte te tolereren zou zijn, maar wel om een (groot)stedelijk gebied met een zeer hoge bevolkingsdichtheid. Drogenbos telt bij bijvoorbeeld 2012 inwoners per vierkante kilometer. Dit is meer dan vier keer het gemiddelde van het Vlaams Gewest. Maken we bijvoorbeeld de vergelijking met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en zijn 19 gemeenten. Het gemiddeld aantal inwoners per gemeente is daar 59.940 inwoners. In het arrondissement Halle-Vilvoorde (zonder de randgemeenten) is het gemiddelde 18.400 inwoners per gemeente. Het gemiddelde onder de randgemeente is nu 11.748 inwoners. De aanwezigheid van gemeenten met een laag inwoneraantal is dus ongewoon in deze geografische context.

Met dit voorstel wordt een samenvoeging van gemeenten mogelijk gemaakt die ertoe zou kunnen leiden dat het gemiddelde inwoneraantal van de randgemeenten minimaal het gemiddelde van de rest van het arrondissement Halle-Vilvoorde bereikt. Er zijn maatschappelijke elementen die voor een samenvoeging van de gemeenten pleiten. De randgemeenten hebben immers nood aan een bestuurskracht die in staat is om aan de grenzen van Brussel een goede dienstverlening aan de burger te garanderen. Diverse uitdagingen zoals mobiliteit, veiligheid, huisvesting, internationalisering,... zijn in de randgemeenten erg voelbaar en vereisen een krachtig lokaal antwoord. Ook op gemeenschapsvlak moeten voldoende voorzieningen aanwezig zijn zoals onderwijs, zorg, cultuur of sport. De bijzondere taalregeling vereist bovendien bijkomende inspanningen op het vlak van communicatie en administratief beheer. Sterke randgemeenten zijn een onmisbare schakel voor een goed beleid rond de hoofdstad.

4. De voorgestelde regeling tot samenvoeging van de randgemeenten

Gelet op de complexiteit van het proces van gemeentelijke fusies en om een maximale flexibiliteit te laten qua timing en politieke besluitvorming, wordt voorgesteld om de Koning te machtigen om over te gaan tot de samenvoeging van de randgemeenten bij wijze van koninklijk besluit. Dit is geïnspireerd door de procedure van de wet van 23 juli 1971 betreffende de samenvoeging van gemeenten en de

wijziging van hun grenzen. De wetgever zal de besluiten vervolgens bekrachtigen. Dit moet het mogelijk maken dat de minister van Binnenlandse Zaken de nodige voorstellen doet en dan uiteindelijk een besluit voorlegt op basis van adviezen van de Vlaamse Regering, de provincie Vlaams-Brabant en de betrokken gemeenteraden. De uiteindelijke ontwerpen van koninklijk besluit moeten ook aan de Vlaamse Regering voor eensluidend advies worden voorgelegd, overeenkomstig de BWHI. Dit geeft de Vlaamse Regering een feitelijk vetorecht tegenover de fusie.

Dit wetsvoorstel regelt enkel de eigenlijke samenvoeging van de gemeenten en gaat niet verder in op de praktische consequenties (financiën, personeel, mandatarissen, eventueel tussentijdse verkiezingen,...). Door de bevoegdheidsverdeling is immers het Vlaams Gewest bevoegd inzake de samenstelling, organisatie, bevoegdheid en werking van de gemeentelijke instellingen van de randgemeenten (met uitzondering van de federaal gebleven aangelegenheden). De federale wetgever kan bijvoorbeeld ook geen financiële bonus invoeren voor een fusie, zoals deze bestond bij de wet van 23 juli 1971. Evenmin zal het huidige artikel 297 van het (Vlaams) Gemeentedecreet inzake het samenvoegen van gemeenten gelden, gezien de randgemeenten van de toepassing werden uitgesloten. Toch zal het aan de Vlaamse decreetgever zijn om de praktische aspecten van het samenvoegen van de randgemeenten desgewenst te regelen, ook al is men niet bevoegd ten aanzien van het nemen van de beslissing tot samenvoeging op zich.

5. Behoud van bestaande garanties

Op geen enkele wijze betekent het samenvoegen van randgemeenten dat er afbreuk wordt gedaan aan de garanties die bestaan voor de particulieren die het Frans wensen te gebruiken in hun betrekkingen met de overheden, of voor de bestaande garanties inzake de gemeentelijke structuren. De bestaande wettelijke of decretale regelingen blijven integraal toepasbaar in de nieuw op te richten gemeenten. Het enig toepassingsprobleem schuilt in de licht verschillende taalregeling tussen Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem enerzijds en Drogenbos, Linkebeek, Wemmel en Kraainem anderzijds, namelijk inzake het afleveren van documenten en de taalkennis van het gemeentelijke personeel. Dit verschil heeft enkel historische redenen, maar de garanties zijn in hoofde van de burger vrijwel gelijkwaardig. Indien twee gemeenten van een verschillende regeling fuseren, is het echter niet duidelijk wat de regeling voor de fusiegemeente zal zijn. Daarom wordt samen met dit wetsvoorstel ook een voorstel van bijzondere wet tot wijziging van de gecoördineerde wetten van 18 juli op het gebruik van de talen in bestuurszaken ingediend die de hypothese van de samenvoeging van randgemeenten praktisch regelt met het oog op het behoud van de garanties.

L. VAN BIESEN

Wetsvoorstel

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Artikel 2

De Koning kan bij in Ministerraad overlegd besluit vòòr 1 januari 2025 de volgende gemeenten samenvoegen, bij een gemeente het geheel of een gedeelte van één of meer gemeenten aanhechten of correcties aanbrengen in de grenzen tussen de gemeenten:

- Drogenbos;
- Linkebeek;
- Kraainem;
- Sint-Genesius-Rode;

- Wemmel;

- Wezembeek-Oppem.

Artikel 3

De voorstellen betreffende de gebiedswijzigingen worden, op initiatief van de Minister van Binnenlandse Zaken en door de provinciegouverneur, aan de belanghebbende gemeenteraden en de bestendige deputatie van de provincieraad van Vlaams-Brabant voor advies voorgelegd.

De Minister van Binnenlandse Zaken legt de voorstellen eveneens voor advies voor aan de Vlaamse Regering.

Wordt door een van deze instanties geen advies uitgebracht binnen de drie maanden na de dag dat het voorstel aanhangig is gemaakt bij deze instanties, dan wordt het advies geacht gunstig te zijn.

Artikel 4

De in artikel 2 bedoelde koninklijke besluiten worden voor de beraadslaging in de Ministerraad voor eensluidend advies voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

De koninklijke besluiten worden aan de Wetgevende Kamers ter bekrachtiging voorgelegd. Zij treden eerst in werking nadat zij kracht van wet hebben gekregen.

<p style="text-align: center;">Voorstel van bijzondere wet tot wijziging van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken om de gevolgen het samenvoegen van randgemeenten te regelen</p>
--

Toelichting

Dames en heren,

De gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken (hierna: Bestuurstaalwet) is de belangrijkste bundeling van taalwetgeving en bevat zowel de eigenlijke taalregeling alsook de indeling in taalgebieden. De Bestuurstaalwet bevat eveneens de lijst van gemeenten waar een bijzondere taalregeling geldt. Deze lijst dateert van voor de belangrijke fusies die België heeft gekend sinds 1964, 1970-71, 1977 en 1983. Zo worden bijvoorbeeld Moelingen, Remersdaal, 's-Graven-Voeren, Sint-Martens-Voeren, Sint-Pietersvoeren en Teuven als afzonderlijke taalgrensgemeenten opgesomd, terwijl deze later gefuseerd werden tot één taalgrensgemeente Voeren. Dit leverde vanuit het oogpunt van de taalwetgeving geen problemen op.

De zes randgemeenten Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel, Kraainem, Wezembeek-Oppem worden eveneens uitdrukkelijk in de Bestuurstaalwet vermeld. Afdeling IV van hoofdstuk III van de Bestuurstaalwet bevat de taalregeling voor de randgemeenten. Daarbij bestaat er een licht verschillende taalregeling tussen Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem enerzijds en Drogenbos, Linkebeek, Wemmel en Kraainem anderzijds, namelijk inzake het afleveren van documenten en de taalkennis van het gemeentelijke personeel. Dit verschil heeft vandaag enkel historische redenen, maar de garanties zijn in hoofde van de burger vrijwel gelijkwaardig.

Er stelt zich een probleem indien zou worden beslist om randgemeenten met een verschillende taalregeling samen te voegen. Het is dan niet volledig duidelijk wat de regeling voor de fusiegemeente zal zijn. De regelingen zijn immers tegenstrijdig en kunnen niet samen bestaan. Daarom wordt voorgesteld om bij een fusie de regeling te blijven volgen van de voormalige gemeente met het hoogste aantal inwoners. Zo worden zo weinig mogelijk burgers – namelijk onrechtstreeks via de gemeentediensten – getroffen door een wijziging en zullen de kosten voor de gemeentelijke overheid voor eventuele aanpassingen aan administratieve processen het laagst zijn.

L. VAN BIESEN

Voorstel van bijzondere wet

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Artikel 2

In de wetten van 18 juli 1966 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, wordt in hoofdstuk III, afdeling IV, een onderafdeling 4 ingevoegd getiteld “samenvoeging van randgemeenten” die luidt als volgt:

Art. 31bis. Indien door of krachtens de wet twee of meerdere randgemeenten worden samengevoegd, dan gelden in de nieuwe randgemeente de bepalingen van onderafdeling 2 of onderafdeling 3, naargelang het geval.

Indien de nieuwe gemeente bestaat uit gemeenten die vòòr de samenvoeging zowel door de bepalingen van onderafdeling 2 en onderafdeling 3 werden geregeld, dan gelden de bepalingen van de desbetreffende onderafdeling die van toepassing was op de gemeente vòòr de samenvoeging met het hoogste aantal inwoners op 1 januari voorafgaand aan het jaar waarop de samenvoeging van kracht werd.